

A vélemény és a nézet

Nyelvhez kötöttség

- A nyelv mint a „lét háza”
- Állítás
- Tagadás
- Kérdés
- Tagadás
- Feltételezés
- „Lehetséges világok”

A tagadás

- Episztemológiai tagadás (logika)
- Ontológiai tagadás (dialektika) („keresztülhazudni magunkat az igazságig”)
- Egzisztenciális tagadás (beszédaktus+léthelyzet, öngyilkosság, depresszió, szorongás)
- Taktikai tagadás (kötekedés, zavarbahozás, védekezés)
- Agresszív tagadás (irigység, rosszhiszeműség)
- Demagóg tagadás (gyűlölet-beszéd, uszítás)
- Dogmatikus tagadás (differenciálatlan elutasítás)

Egy példa

- (1978)
- Mit nem tud Baróti, miért, s mennyiben hibázott egyik vagy másik összekötő, mennyi pénzt markolt föl a győzelemért, a vereségért, kik állnak a háttében, mert egy percig se gondolja Tomcsányi, hogy nem volt ez kicsinálva mint például az oroszok ellen, mert addig nem lesz semmi, véssze ezt eszébe Tomcsányi, és azt is hogy ezt ő Ádám mondta, semmi nem lesz, ameddig nem Puskák Öcsi a kapitány, milyen hülye, milyen mértékben és arányban, milyen hülye volt a bíró, vezetne kecskét, áramot, ne meccset
- Milyen hülye Picasso, mikor pedig tud festeni rendesen is, ő látta
- Milyen hülye a társosztályon az új főnöknő, aki tuti azért olyan útálat, amit ő tökéletesen megért, még ha megfizetnék, ő akkor se, már csak a fülei miatt sem, átsüt rajtuk a nap és állítólag terpentint iszik, mert állítólag elveszi a vizelet szagát
- Ki buzi, annak ellenére, hogy nagy művész, de csak meg kell nézni hogyan tartja a kezét, a kézfejét, de lehet ugyan, hogy Thomas Mann nem buzi, bár, na mindegy
- (Esterházy P. Termelési regény.)

A vélemény jellemzői

- Konzummatorikus kommunikáció
- Tétnélküliség, következménynélküliség, mulandóság (időtlenség), felelőtlenység
- Kognitív beágyazatlanság (bizonyíthatatlanság, hitnélküliség)
- Személyiségbeli beágyazatlanság
- Szociális beágyazatlanság (vélemény-személy inkonzisztencia)
- Én-funkciók (én-vélemény birtoklási egység)

A vélemény-emberek

- „Különben is, az elveknek igazi fedezete a jellem. Amelyiknek nem lehet megtalálni a jellem aranypróbáját, szinte nem el, csupán vélemény, amely az idő változásával éppúgy színt vált, változik vagy váltódik, ahogy a ruháinkat is kicseréljük, ha tél múltán beállnak a melegebb idők- A véleményeknek nincs szerves és sorsszerű kapcsolatuk a jellemmel, a vélemény-emberek, sosem hasonlanak meg önmagukkal, sosem kerülhetnek olyan egérfogóba, mint mondjuk Széchenyi 1848 után”
- (Albert Gábor Kecskeméthy Aurélról. Kortárs. 1984. 28. 9. 1442.Ö

Klasszikus vélemény témák

- Időjárás
- Politika
- Sport
- Kisgyerek
- „Pet”
- Hobby
- Művészet (izlés)
- Divat
- Mások (pletyka)

A vélemény jelentősége

- Konformitás
- Rejtőzés
- Viszony-kommunikáció
- Közösség-szerveződés (Facebook)
- Modernizációs paradoxon (menekülés a szabadságtól)

Musil

- „Régen mindenki jobb lelkiismerettel lehetett személy. Kalászkhoz hasonlítottak az emberek, nagy gabonatóblákon, Isten, jégverés, tűzvész, dögvész, háború valószínűleg hevesebben tépázta őket, mint ma, de mindig összességükben, városenként, vidékenként, egységként, és ami személyes mozgása ezenkívül maradt még egy-egy gabonaszárnak, azért vállalni lehetett a felelősséget, az tisztán határolt ügy volt.”
- „Manapság viszont a felelősség súlypontja az emberekből a dolgok összefüggéseibe tevődött át. Hiszen megfigyelték már azt is, hogy az élmények függetlenedtek az embertől. Színpadra léptek, belekerültek a könyvekbe, a kutatóintézetek és felfedető utazások jelentéseibe, beszámolóiba, a világnézeti és vallási egyesületekben, melyek mindegyik az átélés meghatározott módját alakítja ki a többiek rovására, akár valami szociális modell-kísérletben, ss amennyiben az élmények nem tevékenyek éppen, hát akkor is a levegőben vannak. Ugyan ki mondhatná meg manapság, hogy ha valóban haragszik, valóban az ő haragja, mikor annyian beleszólnak, annyian jobban tudják mint ő?”
- (A tulajdonságok nélküli ember. I. 209.)

A társadalmi összehasonlítás elmélete

Rousseau: „A vad önmagában él, a társas ember önmagán kívül, csakis a mások véleménye szerint tud élni, s úgyszólván egyedül az ő ítéletükből vonja kis saját létezésének érzését.”

Festinger:

- Van egy olyan készlet, amely arra indítja az embereket, hogy *véleményeiket* és *képességeiket* kiértékeljék (bizonyosság keresés)
- Minél inkább nem lehet objektív, nem társadalmi érési eszközökhöz hozzáférni, az emberek annál inkább mások megfelelő véleményeivel és képességeivel történő *összehasonlítás* útján értékelik ki saját véleményeiket és képességeiket.
- A másokkal való összehasonlítás tendenciája mérséklődik, ha az egyén véleményei valamint képességei valamint a többiek véleménye vagy képességei közötti különbség nő

A kis különbségek nárcisszizmusa

Mannheim: „Az ember általában a politikai életben sokkal élesebb a közelebbi, mint a távolabbi ellenféllel szemben, mert sokkal közvetlenebb a kísértés átsiklani annak világlátásába, és mert ez ellen a belső kísértés ellen fel kell vértéznie magát.

- Antiszemitizmus (Kereszténység vs. Zsidóság)
- Nemzeti szocializmus vs. Kommunizmus
- Fradi vs. Újpest
- Elfojtásos távolítás (fóbiák)
- Homofóbia
- Cigányfóbia
- Xenofóbia
-

A nézetek

- Beágyazottság
- Kognitív (rendszer, logika, konzisztencia)
- Személyiség (azonosulás, jellem, meggyőződés, hit)
- Szociális (informális, formális szervezeti tagság, nézet-csoport konzisztencia), elkötelezettség

Nézetrendszerek

- Zártság-nyitottság
- Elfogultság-elfogulatlanság
- Intolerancia-tolerancia
- Igazolás-cáfolás
- Univerzális-partikuláris
- Asszimiláció-akkomodáció

Zárt nézetrendszer

- Funkció: „a didergő lélek védelme”
- Dogmatizmus (negatív bizonyosság-keresés), dogmatikus tagadás))
- Minél zártabb a rendszer, annál inkább függ egy-egy adott nézhet elfogadása belső késztetések és/vagy külső megerősítések hatásaitól (tekintélyelvűség)
- Belső késztetések: tudattalan, szorongás, azonosulási vágy
- Külső késztetések: hatalom (büntető és jutalmazó), megfelelési vágy
- Minél zártabb a rendszer, az egyes részek logikailag annál kevésbé támogatják egymást
- A cáfoló rendszer csupán másodképzből, a személy felett uralkodó tekintélyek által megsűrve ér el a személyhez
- Nagy a visszautasítási mező (védekezés)
- Távoli múlt, távoli jövő, jelen kerülése

Komparmentalizáció

- Hogy érthetőbb legyen, néhány konkrét példa: a múlt héten befogadtunk a börtönbe egy, magát nyíltan neonácinak valló, többszörös visszaeső férfit. Az első beszélgetés során elmondta, hogy utálja a cigányokat, ne is tegyük olyan zárkába, ahol romák élnek, mert kizsákmányolják az államot, bűnöznek stb. Amikor rákérdeztem, hogy lényegében ő is megszegi a magyar haza törvényeit, akkor kimagyarázta ezzel-azzal a saját bűncselekményeit. Hasonlóképpen: a Gergő mai videóin a nem cigányok "késsel fenyegetőztek", irgalmatlanul részegek voltak, tehát bőven hozták azokat a sztereotípiákat, amik miatt a romákat elítélik. Az egyik szónok kikelt a cigány lányok ellen, hogy miért fejezik be az iskolát fiatalon, ugyanakkor azok a nők, akik tanulnak, és a karrierjüket helyezik előtérbe, szintén megkapták a magukét (hogyan miért nem szülnék).
 -
 - Egy CEU-s ismerősöm, Gyimesi Mihály most írt egy rövid dolgozatot a szélsőjobb ideológiák inkonzisztenciájáról a kurucinfo és hasonló portálok tartomelemzése alapján (pl. a cigányokat elítélik, mert segélyért szülnék, ha azonban a zsidókkal szembeállított "arab testvéreinkről" esik szó, az ő példájukban a gyermekáldás már a családszeretet dimenzió ad egy pirospontot).
 -
 - A lényeg, hogy engem most elkezdett a kognitív felépítmény hierarchikus elrendeződése foglalkoztatni (pl. a gyerekek nagy száma egyből megszűnik probléma lenni, ha egy relevánsabb probléma, a zsidókérdés kerül szóba). Úgy látom, hogy zárt kognitív stílus ide vagy oda, a "tekintélyelvűeknek" jókora adag rugalmasságra van szükségük ahhoz, hogy a vélekedéseiket az adott helyzethez igazítsák - ami egy kissé ellentmond a mai órán elhangzottaknak (elsősorban annak, hogy a tekintélyelvű személyiség jól körülhatárolható, viszonylag egyszerű és egyértelmű ideológiával rendelkezik). Ha vannak olyan interjúitok, amelyekben ezek az ellentmondások fellelhetők, szívesen elemeznék néhányat. Ha nincs, akkor vállalom azt is, hogy alaposabban elbeszélgetek a börtönben lévő neonácikkal / cigánygyűlölőkkel, ami amiatt lehet érdekes, mert a cigányokkal szemben felhozott egyik legkomolyabb érvük a bűnözés, amiben persze maguk is sárosak.
 -
- (Fiath Titanilla)

Nyílt nézetrendszer

- Minél nyíltabb a rendszer, annál rugalmasabb
- Lényegi vonások megragadása
- Autonóm megíjtélés
- A cáfoló rendszer ismerete
- Tagoltság
- Reális időperspektíva

Ideológiák szociológiája

- Az ideológia létrehozói
- Az ideológia közvetítői
- Az ideológia hívei

Az ideológia jellemzői

- Állapot-ideológia vs. Program ideológia
- Magyarázó-megvilágosító-kétségeket eloszlató
- Koherens
- Hihető
- Mozgósító
- Polarizáló („ellenfél-barát”)

Propaganda/Agitáció

- Program
- Hitvallás
- Pamflet

Az eretnek

- Ortodoxia
- Reform-újítás
- Konfliktus
- Vita-meggyőzés
- Üldözés
- Példa statuálás

